

цьому аспекті варто погодитися з позицією Ю.О. Волошина та О.М. Пересади, що принциповим та основоположним питанням в дослідженні проблем конституційних реформ в сучасних державах, є питання методології їх пізнання, оскільки саме через те який інструментарій використовується для дослідження правової проблематики, напряду залежить його істинність. Тим більше стверджують вони, що ця теза стосується проблем які мають комплексний характер, а очевидно, що проблема конституційних реформ сучасності має саме такий характер.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про це докл. див.: Українська революція гідності, агресія РФ і міжнародне право. – К.:К.І.С., 2014. – 1016 с.
2. Про конституційну ситуацію в Україні: висновок Венеціанської комісії від 20 грудня 2010 р. CDL (2010)044 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.venice.coe.int
3. Сліденко І.Д. Щодо деяких особливостей динаміки Конституції України на сучасному етапі державотворення // Конституційні засади модернізації України. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2012. - С. 69
4. Про конституційну комісію: Указ Президента України від 3 березня 2015 року //
5. Волошин Ю.О., Пересада О.М. Конституційна реформа та модернізація в сучасній державі в умовах європейської інтеграції: проблеми теорії та практики: монографія / Ю.О.Волошин, О.М. Пересада. – Одеса: Фенікс, 2013. – С. 7.
6. Селіванов В. Демократичний вимір Конституційної реформи в Україні: сучасне розуміння [Текст] / В.

Максименко Ю. Б.

професор, професор Південноукраїнського
національного педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

ПАРАМЕТРИ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ РОБОТИ СУДІВ ЯК СОЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ: ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНИЙ АНАЛІЗ

В сучасних соціально-економічних умовах побудови правової держави і становлення громадянського суспільства в Україні нагальною постає потреба дотримання принципу верховенства права в усіх суспільних відносинах і, відповідно, реформування судової системи. Адже остання «є одним із важливих інструментів захисту та, зрештою, і впровадження проголошених правових орієнтирів» [1], а «знання та розуміння реальної ситуації в судах, стану відносин судової системи та суспільства сприяють поліпшенню ефективності судочинства, зміцненню довіри до суду в українському суспільстві» [4, с. 263].

Реформи у сфері судочинства – складне та відповідальне завдання. Його виконання, як зауважує Я. Романюк, вимагає «комплексного підходу, починаючи із впровадження конституційних засад, які визначають

нормотворчу діяльність у сфері судочинства та здійснення правосуддя. Тож знання та розумне застосування міжнародних стандартів у цій сфері законотворчої роботи – це перший крок. Але не єдиний, адже сам по собі факт наявності в національному законодавстві прогресивних демократичних норм ще не означає їх ефективне впровадження на практиці. Закон загалом повинен бути не декларативним, а дієвим у реалізації» [2, с. 9], відтак, на нашу думку, потребує контролю за його дотриманням. Обґрунтування науково-організованого понятійно-категорійного апарату контролю якості роботи судів як соціальних установ, виокремлення і чітка побудова параметрів, критеріїв і показників ефективної діяльності судової системи є вкрай актуальним, що й зумовило вибір теми дослідження.

Теоретико-критичний аналіз чималої кількості напрацювань у сфері судочинства засвідчив, що всі наукові розробки у галузі судової реформи сфокусовані на пропозиціях «удосконалити» структуру судової системи, а не на оцінюванні результатів діяльності судів [3]. Сама ж проблема якості в оцінюванні роботи суду, як підкреслює О.В. Сердюк, є новою для українських дослідників, які передусім акцентують увагу на проблематиці ефективності, у той час як західні автори вважають дану тематику однією з ключових [5].

Розкриємо змістовий формат основних категорій окресленої проблематики. У науковій літературі поняття «*якість роботи суду*» визначається як «кількісно-якісна характеристика ключових параметрів функціонування суду як спеціалізованого державного органу із здійснення судочинства, у яких знаходиться відображення ступінь їх відповідності суспільним очікуванням та стандартам справедливого суду» [7, с. 5]. Метою оцінювання якості роботи суду є вдосконалення організації роботи суду, а саме підвищення продуктивності, ефективності та якості судових процедур. Основними елементами цього процесу в контексті міжнародного досвіду постають стандарти, критерії, показники якості роботи суду і методи оцінювання [6].

У вітчизняному науковому дискурсі поняття «критерій» і «показник» часто ототожнюються деякими дослідниками. Очевидна помилковість цього висновку не викликає сумнівів. Хоча між ними й існує зв'язок, що характеризується науково обґрунтованим вибором критерію, який, своєю чергою, зумовлює правильність обраної системи показників. Однак якість конкретного показника визначається повнотою й об'єктивністю характеристики на основі взятого для цієї мети критерію. Тому ми погоджуємося із Л.С. Москвич [3], яка справедливо наголошує на доцільності розрізняти аналізовані поняття.

Критерій якості роботи суду трактується як: а) постійна, стійка величина, змістом котрої є певні стандарти якості функціонування судової системи, що уособлюють оптимальні умови, за яких досягається мета, для задоволення якої була створена судова система [3]; б) суттєві відмінні ознаки якості роботи суду, що є базисом процедур оцінки якості, зокрема вибору показників та методів оцінювання [6]; в) операційні або технологічні формулювання суспільних стандартів якості роботи суду [7]. Показники якості роботи суду – це: а) ті кількісні та якісні відомості, за якими можна висновувати про ступінь досягнення цілей, поставлених перед судовою системою [3]; б) кількісні чи якісні дані, які визначають рівень відповідності роботи суду сформульованим критеріям якості [6].

Показник (або індикатор) конкретизує критерій, уможливорює його вимірювання і визначення проявів. За формою показник може мати різний характер: питання анкети, статичний показник, вид поведінки, частота події, наявність чи відсутність якихось фактів тощо. Кожен критерій (стандарт якості) розкривається через систему показників. При обраному одному критерію може бути ціла система показників, однак їх кількість не може бути надмірною.

Відтак сутність *методології оцінювання* якості роботи судів як соціальних установ полягає у використанні системи критеріїв (стандартів якості) та показників, емпіричних вимірів, які розкривають міру наближення практики конкретного суду до певних стандартів якості, що сукупно дають уявлення про те, яким має бути досконалий суд, тобто суд, у якому повною мірою реалізовані базові правові цінності демократичного суспільства (верховенство права, незалежність суду тощо) [5].

Таким чином, якість роботи судів як соціальних установ у процесі реформування судової системи й утвердження верховенства права в Україні є невід'ємною складовою ефективного функціонування правової держави і становлення громадянського суспільства загалом. Звідси постає неперехідна значущість системного підходу щодо теоретичного обґрунтування і методологічного осмислення параметрів, критеріїв та показників якості діяльності вітчизняного інституту судочинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бонтлаб В.В. Поняття та ознаки міжнародних стандартів цивільного судочинства в умовах сьогодення / В.В. Бонтлаб // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n1/15bvvvus.pdf>.
2. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. – Київ, 2015. – 708 с.
3. Москвич Л.М. Критерії оцінювання ефективності судової системи / Л.М. Москвич // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 10 (122). – С. 30–35.
4. Підкуркова І.В. Оцінювання рівня задоволеності громадян якістю окремих аспектів функціонування суду (за результатами опитування у господарському суді Дніпропетровської області) / І.В. Підкуркова // Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія / редкол.: А.П. Гетьман та ін. – Х.: Право, 2013. – № 5(19). – С. 262–268.
5. Сердюк О.В. Оцінювання якості в адмініструванні судової діяльності: проблеми операціоналізації / О.В. Сердюк // Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія / редкол.: А.П. Гетьман та ін. – Х.: Право, 2011. – № 11. – С. 299–306.
6. Система оцінки якості роботи суду: стандарти, критерії, показники та методи: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://court.gov.ua/userfiles/COURT_PERFORMANCE_UKR_2014.pdf
7. Якість роботи суду “внутрішня оцінка”: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/Court_Performance_Internal_Evaluation_Summary_Report_ukr.pdf